

Barns delaktighet och rätt att komma till tals i handläggning av LSS-insatser

Granskning av Enskede-Årsta-Vantör,
Hägersten-Liljeholmen och Rinkeby-Kista
stadsdelsnämnder

Funktionshinderinspektörer 2017

**Barns delaktighet och rätt att komma till tals i handläggning av
LSS-insatser**

Granskning av Enskede-Årsta-Vantör, Hägersten-Liljeholmen och
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnder
Funktionshinderinspektörer 2017

Dnr: 3.4.2-767/2016

Utgivningsdatum: December 2017

Utgivare: Socialförvaltningen Avdelningen för stadsövergripande
sociala frågor

Kontaktperson: Lotta Hedstad och Carina Gillgren

Sammanfattning

Stockholms stads funktionshinderinspektörer har till uppgift att granska kvalitet i biståndsbedömda insatser som ges till personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen (SoL) och lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Granskningar genomförs utifrån en granskningsmodell som är baserad på kvalitetsområden framtagna av Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting.

Aktuell granskning avser barns delaktighet och rätt att komma till tals i handläggning av LSS-insatser i stadsdelsförvaltningarna Enskede-Årsta-Vantör, Hägersten-Liljeholmen och Rinkeby-Kista. Det är den andra granskningen på samma tema under året. Granskningen omfattar 326 personakter, 113 flickor och 213 pojkar, i åldrarna 0 till 17 år med sammanlagt 446 beslut om insatser. Fördelningen mellan flickor och pojkar gällande både antal personakter och antal beviljade insatser är 35 respektive 65 procent. Granskningen genomfördes under juni till oktober 2017.

Sammantaget bekräftas de granskningsresultat som framkom i föregående granskning. DUR utredningsmaterial används i majoriteten av de granskade ärendena i och Hägersten-Liljeholmen. Det visar att användandet är väl implementerat. Aktuella DUR-utredningar saknas i ett antal ärenden i Rinkeby-Kista. Dock förekommer det i varierande utsträckning i de tre stadsdelsförvaltningarna att DUR-utredningar innehåller gamla och inaktuella uppgifter.

Granskningen visar att få barn beviljats insatsen kontaktperson, totalt sju barn i de granskade stadsdelsförvaltningarna. Mer än dubbelt så många barn är beviljade insatsen personlig assistans i Rinkeby-Kista än i Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen. I Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen är betydligt fler barn beviljade insatsen korttidsvistelse än i Rinkeby-Kista. I Rinkeby-Kista görs riktade informationsinsatser till barn och vårdnadshavare för att öka kunskapen om vilket stöd som går att få genom kommunen. I Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen är aktiviteter riktade till målgruppen unga med funktionsnedsättning vid den lokala fritidsgården biståndsbedömd. I Rinkeby-Kista är fritidsgården en öppen verksamhet och inget biståndsbeslut krävs för deltagande. Det ökar möjligheterna för ungdomar som vill delta i aktiviteterna att leva som andra.

Handläggare har träffat barnet vid utredning av ansökan om insats i mellan 59 och 72 procent av ärendena. Återkommande saknas uppgifter om anledningen till att inte träffa barnet eller om barnet har erbjudits att komma till tals på annat sätt. I de flesta ärendena har handläggare istället träffat vårdnadshavare vid fysiskt möte eller haft kontakt per telefon.

För att barnet ska kunna komma till tals kan stöd behöva erbjudas utifrån ålder och funktionsnedsättning. Granskningen visar att kommunikationshjälpmedel används i mindre omfattning i samtalen med barn. Genomgående efterfrågar handläggarna mer kunskap och tillgång till kommunikationshjälpmedel. Det är positivt att det pågår ett arbete genom socialförvaltningen med att ta fram ett digitalt kommunikationsstöd.

För att få en helhetsbild av barnets situation behöver barnet framträda som en person i utredningen. En utredning ska inte bara innehålla uppgifter om svårigheter och stödbehov utan uppgifter om sådant som barnet klarar av och tycker om att göra. I de granskade stadsdelsförvaltningarna framgår uppgifter om barnets intressen i utredningen i majoriteten av ärendena. Även barnets resurser framgår i hög utsträckning i utredningarna. Det behöver dock tydligare framgå av utredningen att barnet har fått möjlighet att framföra eventuella önskemål som kan påverka utformning och genomförande av insatsen. Granskningen visar att flickors intressen, resurser och önskemål framgår av utredningen i högre utsträckning än pojkars i Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen. I Rinkeby-Kista framgår pojkars intressen, resurser och önskemål i högre utsträckning av utredningen än flickors. Granskningen ger inte svar på orsaken till skillnaderna. Ett arbete med jämställdhetsanalyser kan ha fört med sig en ökad medvetenhet kring att inhämta samma information oavsett barnets kön.

Att nödvändig information från utredningen inte förs över till beställning till utförare är en risk i handlägningsprocessen. Granskningen visar att det i högre utsträckning behöver säkerställas att information följer med ärendet för att inte försvåra genomförandet av en beviljad insats. Det är en låg förekomst av genomförandepåslag i de granskade ärendena. Detta behöver ändras för att låta barn och vårdnadshavare vara delaktiga i utformningen av insatsen samt för att underlätta uppföljningen av insatser. Ett fortsatt utvecklingsarbete behövs för att öka barns delaktighet. Alla barn ska utifrån sin egen förmåga ges möjlighet att vara aktiva och komma till tals kring insatser som rör dem själva.

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning.....	6
Granskningsmetod.....	6
Kvalitetsparagrafer i lagstiftningen	6
Kvalitetsområden.....	7
Granskningsmodell.....	8
Målgrupp, urval och avgränsning	8
Utgångspunkter	10
Mänskliga rättigheter	10
Barns rättigheter.....	11
Föräldraansvar	11
Delaktighet.....	12
Myndighetsutövning och rättssäkerhet.....	13
Genomförandeplan.....	13
DUR utredningsmaterial	14
Statistik	15
Granskningsresultat Enskede-Årsta-Vantör	17
Fakta, organisation och verksamhet	17
Aktgranskning.....	18
Granskningsresultat Hägersten-Liljeholmen	24
Fakta, organisation och verksamhet	24
Aktgranskning.....	25
Granskningsresultat Rinkeby-Kista	31
Fakta, organisation och verksamhet	31
Aktgranskning.....	32
Analys	38
Trygghet och säkerhet.....	40
Självbestämmande och integritet	41
Tillgänglighet	42
Helhetssyn och samordning	42
Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet.....	45

Inledning

Stockholms stads funktionshinderinspektörer har till uppgift att utifrån kommunstyrelsens instruktioner granska kvalitet i biståndsbedömda insatser som ges till personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen (SoL) och lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).¹ Arbetet utgår från lagstiftning, förordningar och föreskrifter liksom stadens riktlinjer inom området. Granskningar genomförs utifrån en framtagen granskningsmodell som bygger på de kvalitetskriterier Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting (SKL) tagit fram.² Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv. Kontakter med brukargrupper sker kontinuerligt för att ta del av olika målgruppers angelägna frågor. I samband med granskningarna görs en genomgång av hur de interna processerna fungerar genom att ta del av rutiner och policydokument utöver granskning av akter. Bevakning av likställigheten över staden samt spridning av goda exempel hämtade från de granskade verksamheterna är en viktig del av granskningarna i syfte att stimulera verksamheternas utvecklings- och kvalitetsarbete. Jämställdhet mellan könen och barnperspektiv ska i möjligaste mån belysas och lyftas fram.

Resultat av genomförd granskning återförs till handläggare och chefer i dialogform innan granskningsrapport lämnas till socialnämnden samt berörda stadsdelsnämnder. Granskningsresultat delges även funktionshinderråd i berörda stadsdelsförvaltningar. En årsrapport avges till socialnämnden och kommunstyrelsen och dess råd för funktionshinderfrågor.

Granskningsmetod

Kvalitetsparagrafer i lagstiftningen

Socialstyrelsen definierar i SOSFS 2011:9 att kvalitet innebär att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten enligt lagar och andra föreskrifter inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och stöd och service till vissa funktionshindrade och beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.³

I både LSS och SoL finns kvalitetsparagrafer. Av 6 § LSS framgår:

¹ Instruktion funktionshinderinspektörer, KF/KS 2007:8.

² Handbok för utveckling av indikatorer, För god vård och omsorg, Socialstyrelsen 2014.

³ SOSFS 2011:9 Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, Socialstyrelsen 2011.

”Verksamheten enligt denna lag skall vara av god kvalitet och bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. För verksamheten enligt denna lag skall det finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad skall kunna ges.”

I 3 kap 3 § SoL framgår:

”Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.”

Kvalitetsområden

Socialtjänsten styrs av lagstiftning och nationella styrdokument. Som komplement till dessa behövs områden som knyter an till lagstiftningen. God kvalitet inom socialtjänsten kräver en samsyn och för att uppnå det är definitioner nödvändiga. Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting har under 2010 arbetat fram definitioner på sex kvalitetsområden.⁴

- **Trygghet och säkerhet**
Trygg och säker innebär att stöd och insatser utförs enligt gällande regelverk. De är förutsägbara och det finns möjlighet till insyn. Risk för kränkning, försummelse, fysisk eller psykisk skada förhindras genom förebyggande arbete.
- **Självbestämmande och integritet**
Självbestämmande och integritet innebär att den enskilde är delaktig, har inflytande och ges möjlighet till egna val.
- **Tillgänglighet**
Tillgänglig innebär att det är lätt att få kontakt med socialtjänsten och vid behov få del av stöd och insatser inom rimlig tid. Information och kommunikation är begriplig och anpassad efter olika grupper och individers behov. Kommunikationen mellan den enskilde och professionen präglas av ömsesidighet och dialog. Verksamheterna är fysiskt tillgängliga.
- **Helhetssyn och samordning**
Helhetssyn utgår från den enskildes samlade livssituation. Då den enskilde har behov av stöd och insatser som bedrivs inom olika verksamheter eller av olika utförare och

⁴ <http://www.socialstyrelsen.se/indikatorer/godvardochomsorgisocialtjansten>

professioner är dessa samordnade. Det finns en tydlig ansvarsfördelning och stöd och insatser präglas av kontinuitet.

- **Kunskapsbaserad verksamhet**

Kunskapsbaserad innebär att tjänsterna utförs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Den enskildes erfarenheter tas till vara.

- **Effektivitet**

Effektivitet innebär att resurserna utnyttjas på bästa sätt för att uppnå uppsatta mål för verksamheten.⁵

Granskningsmodell

Granskningsarbetet planeras utifrån en granskningsmodell som dels bygger på lagstiftningens bestämmelser om god kvalitet inom socialtjänsten och dels på de ovan beskrivna kvalitetsområdena.

Granskningarna följer i huvudsak arbetsmodellen nedan:

- Inledande informationsbrev till berörd stadsdelsförvaltning eller verksamhet
- Informationsmöte med ledning
- Dialogmöte med medarbetare
- Genomgång av verksamhetsplan, rutiner, metoder och policydokument
- Aktgranskning
- Återkoppling till ledning och medarbetare
- Återkoppling till berört lokalt råd för funktionshinderfrågor
- Rapport till socialnämnden
- Rapport till berörda stadsdelsnämnder
- Uppföljning cirka sex månader efter avslutad granskning

Målgrupp, urval och avgränsning

Granskningen omfattar stadsdelsförvaltningarna Enskede-Årsta-Vantör, Hägersten-Liljeholmen och Rinkeby-Kista. Urvalet till granskningen har bestått av alla pågående ärenden rörande barn och unga mellan 0 och 17 år med beslut enligt LSS. I urvalet ingår även pågående ärenden där senaste beslut varit ett avslag och där ärendet avvaktar prövning i domstol efter överklagande. Granskningen har fokuserat på senaste ansökan, utredning, beslut, beställning, genomförandeplan samt journalanteckningar. En utredning kan omfatta en eller flera insatser. Granskningen har genomförts i digital akt i stadens ärendesystem. Granskningen genomfördes under juni till oktober 2017.

⁵ Ibid.

Av 5 § LSS framgår att verksamhet ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för personer som ingår i lagens personkrets. Målet är att den enskilde ska få möjlighet att leva som andra. För att ha rätt till insatser enligt LSS måste personen tillhöra någon av de tre personkretsar som definieras i 1 § LSS:

- Personkrets 1 omfattar personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
- Personkrets 2 omfattar personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
- Personkrets 3 omfattar personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service

LSS innehåller bestämmelser om tio insatser med olika innehåll. Insatserna ska anpassas till den enskildes individuella behov och de ska vara varaktiga och samordnade och stärkas den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv.

Aktuell granskning omfattar sju av insatserna som ges enligt LSS:

- Personlig assistans enligt 9 § 2 LSS är ett personligt utformat stöd som ges till personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar som har ett grundläggande behov av hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den enskilde. Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till assistans för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.
- Ledsagarservice enligt 9 § 3 LSS innebär att personer med omfattande funktionsnedsättning med stöd av en följeslagare kan komma ut och delta i samhällslivet och exempelvis besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter eller kulturlivet.
- Kontaktperson enligt 9 § 4 LSS är ett personligt stöd för att bryta isolering och för att underlätta ett självständigt liv. En viktig uppgift för kontaktpersonen ska vara att bryta den enskildes isolering genom samvaro och hjälp till fritidsaktiviteter.

- Avlösarservice enligt 9 § 5 LSS ges för att möjliggöra för anhöriga att få avkoppling eller uträtta sysslor utanför hemmet. Avlösarservice i hemmet kan ges både som en regelbunden insats och som en lösning vid akuta behov under hela dygnet.
- Korttidsvistelse enligt 9 § 6 LSS ges utanför det egna hemmet för att ge den enskilde miljöombyte och rekreation eller anhöriga avlastning. Insatsen kan förläggas i korttidshem, hos stödfamilj eller som lägervistelse.
- Korttidstillsyn enligt 9 § 7 LSS innebär tillsyn utanför det egna hemmet för skolbarn över 12 år med funktionsnedsättning. Insatsen ges före och efter skoldagens slut, under lov dagar, studiedagar och längre lov.
- Boende för barn enligt 9 § 8 LSS är en insats som ges till barn eller ungdomar som av olika skäl inte kan bo hos sina föräldrar. Insatsen ges som boende i familjehem eller i bostad med särskild service.

Insatserna rådgivning och annat personligt stöd enligt 9 § 1 LSS (som ges av landstinget), boende för vuxna enligt 9 § 9 LSS samt daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS omfattas inte av aktuell granskning.

Utgångspunkter

Mänskliga rättigheter

Mänskliga rättigheter är en minimistandard för vilka rättigheter som gäller alla människor. De mänskliga rättigheterna är universella och en kränkning av en rättighet är en kränkning oavsett var i världen den sker. Sverige har ratificerat konventionerna om de medborgerliga och politiska rättigheterna, om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna, om barnets rättigheter och om kvinnors rättigheter samt om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Människor med funktionsnedsättning omfattas av FN:s alla regler på samma sätt som andra och barn med funktionsnedsättning omfattas av barnkonventionen.

Barnkonventionen föreslås bli svensk lag från 1 januari 2018.⁶

Barnkonventionen och funktionshinderkonventionen kompletterar varandra. Ett exempel på det är barnets rätt att komma till tals.

⁶ SOU 2016:19 Barnkonventionen blir svensk lag.

Artikel 12 i barnkonventionen anger att varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör henne eller honom. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. I funktionshinderkonventionens artikel 7 punkt 3 betonas att barn kan behöva stöd anpassat till funktionsnedsättning och ålder för att utöva rätten att uttrycka sina åsikter. På det sättet förstärker funktionshinderkonventionens text rätten för barn som har kommunikativa eller kognitiva svårigheter att komma till tals enligt artikel 12 i barnkonventionen.⁷

Barns rättigheter

När åtgärder rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas enligt 6 a § LSS. Bestämmelsen infördes i lagen 2011 och motsvarar kravet på att barnets bästa ska komma i främsta rummet i artikel 3 i barnkonventionen. I 8 § 2 st LSS finns en bestämmelse om barns rätt till information och rätt att komma till tals vilken har sin grund i artikel 12 i barnkonventionen. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.⁸

I dokumentationen i samband med ansökan och utredning av insats ska det framgå vilken information som lämnats till barnet och vilka åsikter barnet har framfört. Om barnet inte har framfört sina åsikter i frågor som gäller honom eller henne ska det framgå. Åsikter från barn som har en funktionsnedsättning ska tillmätas samma betydelse som åsikter från andra barn. För att barn med funktionsnedsättning ska kunna utöva denna rättighet ska handläggare både erbjuda stöd som är anpassat till funktionsnedsättning och ålder och ta hänsyn till eventuella kommunikativa eller kognitiva svårigheter.⁹

Föräldraansvar

Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har precis som andra vårdnadshavare ansvar enligt föräldrabalken för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov blir tillgodosedda.¹⁰ Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Den som har vårdnaden om ett barn har ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov blir

⁷ Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning, Handbok för rättstillämpning vid handläggning och utförande av LSS-insatser, Socialstyrelsen 2014. Se även SÖ 2008:26 Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och SÖ 1990:20 Konventionen om barnets rättigheter.

⁸ Prop. 2009/10:176 Personlig assistans och andra insatser - åtgärder för ökad kvalitet och trygghet.

⁹ SOSFS 2014:5 Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS 4 kap. 15-18 § §.

¹⁰ Prop. 1992/93:159 Om stöd och service till vissa funktionshindrade.

tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare ansvarar för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till dess ålder, utveckling och övriga omständigheter.¹¹

Det stöd och den omvårdnad en förälder ger till ett barn utan funktionsnedsättning utgör riktmärke för vad som är att betrakta som normalt föräldraansvar. Det hjälpbehov som är utöver det som är normalt för ett barn i en viss ålder utgör det merarbete som kan ligga till grund för rätten till insatser. Insatser enligt LSS ska endast beviljas för den hjälp som inte ingår i det normala föräldraansvaret. Det innebär att en jämförelse görs av barnets behov med de behov som ett barn utan funktionsnedsättning i samma ålder har. För exempelvis insatsen ledsagarservice kan det anses ingå i föräldraansvaret att följa med på en nioårings biobesök medan ledsagare för ett biobesök för äldre ungdomar ska kunna beviljas om behov och rätt till insatsen föreligger i övrigt.¹²

Delaktighet

Socialstyrelsen redogör för att delaktighet förutsätter dialog mellan barn och vuxna och att den enskilde och närstående får information som underlag för sina ställningstaganden. Barnet behöver få information om sin funktionsnedsättning och vuxna behöver veta hur barnet förstår sin funktionsnedsättning och hur barnet uppfattar sig själv och andra i sin omgivning. Av vikt är barnets intressen, hopp och förväntningar liksom eventuell oro, rädsla och ilska. Vidare behöver det finnas en flexibilitet gällande tid, plats, former att mötas på och olika samtalsverktyg för att barn ska komma till tals och för att vuxna ska förstå det barnet uttrycker.¹³

Barns delaktighet innebär mer än att barn ska vara med och bestämma. Det handlar om att vuxna lyssnar på barn och ungdomar och tar dem på allvar, ger barn och unga stöd att uttrycka sig, anser att barns och ungas åsikter är betydelsefulla samt låter barn och unga vara med och fatta beslut och ta ansvar. När barn och unga ska få stöd av samhället möts tre parter, barnet, vårdnadshavare samt handläggare. Parterna tillför olika perspektiv och kompetens där alla behövs för att stöd och insatser ska få avsedd effekt för barnet.¹⁴

¹¹ Föräldrabalk 1949:381 6 kap. 1-2 § §, § 2a.

¹² Handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning, Riktlinjer antagna av KS april 2002, reviderade av KF februari 2012.

¹³ Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning, Handbok för rättstillämpning vid handläggning och utförande av LSS-insatser, Socialstyrelsen 2014.

¹⁴ Ann-Marie Stenhammar, Tove Rinnan och Erika Nydahl. Lyssna på oss! Bättre stöd när barn och ungdomar är delaktiga. 2011.

Shiers delaktighetsmodell ger vägledning i hur verksamheter kan uppnå barnkonventionens krav om barns rätt att komma till tals. Modellen delas in i fem steg. På den första nivån lyssnar vuxna på barn, på den andra arbetar de aktivt för att barn ska kunna uttrycka sig. Det innebär inte att vuxna automatiskt tar hänsyn till det barnet sagt och att barnets åsikter påverkar beslutsfattandet. På nivå tre väger vuxna också in det barnet säger i beslut men det är inte säkert att beslutet blir i enlighet med barnets önskemål. Den vuxne ansvarar för beslutet men det är viktigt att barnet får veta varför ett visst beslut fattats. På nivå fyra är barnet med i hela processen kring planering och beslutsfattande men barnet kan ha begränsad makt att påverka besluten. På nivå fem delas makt och ansvar fullt ut.¹⁵

Myndighetsutövning och rättssäkerhet

Begreppet myndighetsutövning omfattar beslut och andra åtgärder utförda av samhället gentemot dess medborgare. Att säkerställa den enskildes rätt handlar om att beslut ska vara sakliga och vila på rättslig grund. Handläggare inom socialtjänsten behöver vara lyhörda för den enskildes behov. Insikten om det egna behovet av stöd från samhällets sida kan i vissa fall vara begränsad liksom möjligheten att göra sin röst hörd. Även om den enskilde befinner sig i en beroendeställning måste det finnas en medvetenhet om att den enskilde är expert på sin egen situation.¹⁶

Det finns ingen entydig definition av rättssäkerhet. Rättssäkerhet handlar om att det ska finnas en förutsebarhet av utfallet av rättsliga angelägenheter och beslut vilket ska utesluta en slumpmässig behandling av individer. Ytterst handlar rättssäkerhet om individens rätt gentemot det allmänna och individens skydd mot godtyckliga ingrepp från samhällets sida. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) redogör i en av sina granskningsrapporter för faktorer som riskerar att påverka rättssäkerheten negativt. Bland dessa kan nämnas brist på möjlighet till delaktighet för den enskilde, brist på handläggningsstöd och hög arbetsbelastning för handläggarna samt långa handläggningstider.¹⁷

Genomförandeplan

En genomförandeplan ska beskriva hur en beslutad insats ska genomföras för den enskilde. Genomförandeplanen ska utformas tillsammans med den enskilde och vid behov anhöriga och det ska

¹⁵ Harry Shier. Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. Children & Society Vol 15. 2001.

¹⁶ Med makt följer ansvar, Socialtjänstens myndighetsutövning inom hemtjänst och LSS, Inspektionen för vård och omsorg (IVO) 2016.

¹⁷ Ibid.

finnas mål för planerade insatser utifrån den enskildes behov. Genomförandeplanen ska användas i samband med pågående insatser samt vid uppföljning och utvärdering. Syftet med genomförandeplanen är att skapa en tydlig struktur för genomförandet och uppföljningen av en beslutad insats. Genom planen tydliggörs både för den enskilde, utföraren samt beställaren vad som ska göras, vem som ska göra vad, när det ska genomföras samt hur.¹⁸

DUR utredningsmaterial

DUR står för dokumentation, utvärdering och resultat. Stockholms stads DUR för verksamhetsområdet funktionsnedsättning består av fyra delar, introduktion, utredningsanvisningar och fördjupningsfrågor, utredning samt uppföljning.¹⁹

DUR utredningsmaterial vänder sig till den enskilde och tanken med detta är att skapa bättre förutsättningar för den enskilde att göras delaktig i utredning av ansökan och vid uppföljning av beslutad insats. Utredningsformuläret innehåller ett bildstöd i form av pictogram, skattningsskala och cirklar med olika livsområden. Dessa är tänkta att vid behov användas i samtal med den enskilde för att säkerställa att den enskilde förstår den information som ges samt de frågor som ställs vid utrednings- och uppföljningssamtal. Det är av vikt att såväl svårigheter som resurser hos varje enskild person lyfts vid utrednings- och uppföljningssamtalen. Barn och unga-versionen av DUR används fram tills att den unge har fyllt 18 år.²⁰

I DUR utredningsmaterial för barn och unga ingår rubriken *Barnet/den unges beskrivning av sin situation* där det enligt instruktionen för DUR ska framgå hur barnet upplever sitt behov av stöd och hjälp liksom dokumentation om skälen till varför barnet av någon anledning inte uttryckt hur hen uppfattar sina behov. Under rubriken *Barnet/den unges sätt att kommunicera* redogörs för kommunikationssätt, vilka eventuella kommunikationshjälpmedel som behövs samt om det behövs tolk. Under rubriken *Iakttagelser vid mötet med barnet/den unge* nedtecknas eventuella observationer som har betydelse för bedömning av barnets behov av stöd.²¹

¹⁸ Delaktighet och inflytande i arbetet med genomförandeplaner, Kunskapsstöd till verksamheter för personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen 2014.

¹⁹ Introduktion DUR FH – barn, unga samt vuxna, version 4, Socialförvaltningen april 2017.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

Statistik

Den 1 oktober 2015 hade totalt 69 500 personer insatser enligt LSS i landet. De vanligaste insatserna är daglig verksamhet, boende för vuxna och kontaktperson. Den totala andelen män i alla åldrar med insatser enligt LSS är högre än andelen kvinnor, 59 respektive 41 procent. Könsskillnaderna är störst i åldersgruppen 0 till 22 år där flickors andel är 32 till 37 procent beroende på insats. Skillnaderna minskar i de högre åldersgrupperna.²²

Antal personer i hela landet i åldersgruppen 0-22 år med respektive insats enligt LSS 1 oktober 2015 fördelat på ålder, kön och insats, avrundade värden.

Insats enligt LSS	0-12 år		13-22 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Råd och stöd	140	270	360	580
Personlig assistans	190	310	290	400
Ledsagarservice	130	260	1 120	1 810
Kontaktperson	40	100	1 500	2 300
Avlösarservice	720	1 750	380	680
Korttidsvistelse	960	1 960	2 060	3 490
Korttidstillsyn	10	15	1 620	2 750
Boende för barn	30	40	345	620
Boende för vuxna	0	0	480	820
Daglig verksamhet	0	0	1 350	2 110
Totalt antal insatser	2 220	4 705	9 505	15 560
Totalt antal personer*	1 740	3 700	5 610	9 545

*En person kan ha flera insatser.

Källa: Socialstyrelsens register över insatser enligt LSS. (Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2017, Socialstyrelsen 2017.)

Vissa könsskillnader inom LSS kan förklaras av skillnader i förekomst av olika diagnoser. Vissa diagnoser är vanligare hos män än hos kvinnor, såsom autism och autismliknande tillstånd, ryggmärgsskador, cerebral pares, ryggmärgsbråck och Downs syndrom. Diagnoserna är kopplade till personkretsarna för LSS och därmed också rätten till insatser.²³

Det finns forskning som tyder på att flickor underdiagnostiseras när det gäller autism och autismliknande tillstånd. En möjlig orsak till det är att studier om autism i huvudsak har gjorts på pojkar och diagnoskriterierna som används har utformats utifrån hur problemen yttrar sig hos pojkar. Eftersom personkretsen för LSS delvis utgår från diagnoser innebär det ett problem om flickor

²² Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2017, Socialstyrelsen 2017.

²³ Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2016, Socialstyrelsen 2016.

underdiagnostiseras.²⁴ Det kan innebära att flickor och kvinnor med annan funktionsnedsättning inte får samma tillgång till stöd och hjälp som pojkar och män.²⁵ Samtidigt visar forskning att flickor många gånger får diagnos senare än pojkar, exempelvis Aspergers syndrom, vilket kan förklara att könsskillnaderna minskar inom LSS i de högre åldersgrupperna. Socialstyrelsens analyser av personer som fått ett första beslut om LSS mellan åren 2013 och 2015 visar att medianåldern för första beslut om LSS är 20 år för kvinnor och 16 år för män. Analyserna visar att störst skillnad mellan könen är vid 5 års ålder och vid 15 års ålder då pojkar beviljas flest insatser enligt LSS. Strax efter 30 år beviljas män och kvinnor ett första beslut om insatser enligt LSS i stort sett lika stor utsträckning.²⁶

Antalet personer med beslut enligt LSS i Stockholms stad 1 oktober 2016 var 112 personer i åldersgruppen 0 till 6 år, 436 personer i åldersgruppen 7 till 12 år och 1174 personer i åldersgruppen 13 till 22 år.²⁷

Antal personer med insats enligt LSS i Stockholms stad den 1 oktober 2016

Åldersgrupp	Kvinnor		Män		Totalt
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	
0-6 år	32	29	80	71	112
7-12 år	119	27	317	73	436
13-22 år	418	36	756	64	1 174

Källa: Beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad 2016, dnr: 3.1.1-200/2017

²⁴ Insatser till män och kvinnor med funktionsnedsättning, kartläggning och analys av könsskillnader inom LSS och SoL, Socialstyrelsen 2011.

²⁵ Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2016, Socialstyrelsen 2016.

²⁶ Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2017, Socialstyrelsen 2017.

²⁷ Beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad 2016, dnr 3.1.1-200/2017.

Granskningsresultat Enskede-Årsta-Vantör

Fakta, organisation och verksamhet

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsområde består av stadsdelarna Bandhagen, Dalen, Enskedefältet, Enskede Gård, Gamla Enskede, Hagsätra, Högdalen, Johanneshov, Rågsved, Stureby, Årsta, Örby och Östberga. Befolkningsmängden 31 december 2016 var 97 993 personer.

Beställarenheten för stöd och service för personer med funktionsnedsättning och socialpsykiatri leds av en enhetschef och två biträdande enhetschefer. Enheten ansvarar för myndighetsutövning enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) för åldersgruppen 0 till 64 år samt socialpsykiatri. I juni 2016 var 952 personer aktuella på enheten (exklusive socialpsykiatrin). På enheten arbetar fyra barnhandläggare som har cirka 50 ärenden vardera upp till 21 år eller så länge som personen går i gymnasieskolan. Nya ärenden fördelas av biträdande enhetschef utifrån en lista för att få en jämn spridning.

Barnhandläggarna har separat ärendedragning en gång per vecka. Barn- och vuxenhandläggare har gemensam handledning en gång per månad och handläggarna är då indelade i två grupper. Barnhandläggarna har delegation på beslut om samtliga insatser utom boende för barn under 18 år som beslutas av nämnden. Enheten har regelbundna metoddagar och de sker antingen med barn- och vuxenhandläggare gemensamt eller uppdelat var för sig beroende på tema. Alla barnhandläggarna deltar i stadens barnhandläggarträffar om de har möjlighet. Enheten har under det senaste året gått en utbildning i samordnad individuell plan (SIP) tillsammans med barn- och ungdomsenhetens handläggare.

På enheten finns en personlig assistansgrupp där fem handläggare och biträdande enhetschef ingår. Samtliga handläggare på enheten handlägger personlig assistans och alla ärenden tas upp på gemensam ärendedragning. Handläggarna i assistansgruppen fungerar som medhandläggare och är med på möten, för anteckningar och skriver yttranden vid överklaganden. Handläggarna arbetar även alltid i par vid ansökningar om boende. Vidare är rutinen att det alltid ska vara två handläggare vid SIP-möten, en som håller i mötet och en som för anteckningar. I övriga ärenden tas en kollega med vid behov.

Alla som kommer i kontakt med enheten får information om nätverket Fritid för alla (fritidsaktiviteter för unga mellan sju och 25 år). På Örby fritidsgård erbjuds fritidsverksamhet för målgruppen unga med funktionsnedsättning i form av måndagsklubben som är biståndsbedömd.

Enheten har arbetat med att införa kommunikationshjälpmedel och har köpt in samtalsmattor och bilder genom habiliteringen. Ledningen uppger att det har varit svårt att få igång ett arbete med att använda hjälpmedlen.

Enheten har samverkansmöte en gång i månaden med barn- och ungdomsenheten där ärenden anmäls i förväg om de ska tas upp. Många ärenden är aktuella på båda enheterna. Extern samverkan med habiliteringen beskrivs som välfungerande med ett upparbetat samarbete. Det underlättar att ha en etablerad kontakt när samverkan behövs och det är lättare att hänvisa till varandra och ge information när kunskap om varandras arbete finns. Kontakten med barn- ungdomspsykiatri (BUP) har ökat utifrån att fler [SIP:ar](#) upprättas.

I stadsdelsförvaltningen pågår ett arbete med jämställdhetsanalyser och att redovisa all statistik per kön. Ekonomiavdelningen håller på att ta fram statistik rörande kostnader och skillnader i kostnader mellan kvinnor och män. Efter en internkontroll under 2016 pågår ett mer aktivt arbete med att ha kontakt med båda vårdnadshavarna i barnärenden då internkontrollen visade att kontakter återkommande endast togs med mammor.

I arbetet med stadens handlingsplan för att förbättra socialarbetares arbetssituation har enheten bland annat fokuserat på arbetsmiljön och kommit fram till att det inte är så stora skillnader i arbetsbelastning mellan att handlägga barn- eller vuxenärenden eller mellan handläggning inom funktionsnedsättning och socialpsykiatri. Som en följd av det kommer ärenden att omfördelas mellan handläggare och det finns ett behov av att stärka upp det administrativa stödet på enheten.

Aktgranskning

I Enskede-Årsta-Vantör omfattar granskningen totalt 127 personakter, 47 flickor och 80 pojkar. Det innebär en könsfördelning på 37 procent flickor och 63 procent pojkar.

Enskede-Årsta-Vantör: Antal personer redovisat per åldersgrupp och kön

Åldersgrupp	Flickor	Pojkar	Totalt
0-3 år	0	2	2
4-6 år	3	10	13
7-10 år	11	19	30
11-14 år	13	29	42
15-17 år	20	20	40
Totalt	47	80	127

Insatser

Granskningen omfattar 179 beslut om insats, majoriteten är bifallsbeslut. Samtliga beslut avser personkrets 1. Av de 179 besluten är sex avslagsbeslut och 27 beslut delavslag. Tre av avslagsbesluten avser avlösarservice, ett avser personlig assistans, ett avser ledsagarservice och ett avser korttidsvistelse. Fem av avslagsbesluten är för pojkar och ett avslagsbeslut (korttidsvistelse) är för en flicka.

Den vanligaste insatsen är korttidsvistelse som omfattar 56 bifallsbeslut. I dessa beslut ingår beslut om korttidsvistelse utan övernattnings för deltagande i verksamhet på lokal fritidsgård. Därefter följer avlösarservice som omfattar 46 bifallsbeslut och korttidstillsyn som omfattar 40 bifallsbeslut. Tre beslut avser barnboende och samtliga har följts upp fyra gånger det senaste året. Den minst förekommande insatsen är kontaktperson som endast en person är beviljad, en pojke i åldersgruppen 15 till 17 år.

Enskede-Årsta-Vantör: Antal personer* med beslut redovisat per kön

Insats	Flickor	Pojkar	Totalt
Personlig assistans	2	5	7
Ledsagarservice	11	11	22
Kontaktperson	0	1	1
Avlösarservice	13	36	49
Korttidsvistelse	21	36	57
Korttidstillsyn	20	20	40
Boende för barn	1	2	3
Totalt	68	111	179

* En person kan ha flera insatser

Enskede-Årsta-Vantör: Antal personer* med beslut redovisat per åldersgrupp

Insats	Åldersgrupper					Totalt
	0-3	4-6	7-10	11-14	15-17	
Personlig assistans	0	2	0	3	2	7
Ledsagarservice	0	0	1	10	11	22
Kontaktperson	0	0	0	0	1	1
Avlösarservice	2	11	23	10	3	49
Korttidsvistelse	0	2	9	20	26	57
Korttidstillsyn	0	0	0	17	23	40
Boende för barn	0	0	0	1	2	3
Totalt	2	15	33	61	68	179

* En person kan ha flera insatser

Tjugotvå biståndsbeslut avser ledsagarservice, elva bifallsbeslut till flickor och tio bifallsbeslut till pojkar. Flest beslut, 13 stycken, är beviljade i tidsspannet 11 till 20 timmar per månad och resterande åtta är beviljade i tidsspannet 1 till 10 timmar per månad. Fler flickor än pojkar har beslut i det högre tidsspannet. Inget barn är beviljad mer än 20 timmar ledsagning per månad.

Enskede-Årsta-Vantör: Beslut om ledsagarservice och beviljad tid redovisat per kön

Insatstid	Flickor	Pojkar	Totalt
1-10 timmar per månad	3	5	8
11-20 timmar per månad	8	5	13
21-30 timmar per månad	0	0	0
31-40 timmar per månad	0	0	0
41- timmar per månad	0	0	0
Avslag	0	1	1
Totalt	11	11	22

Insatsen avlösarservice omfattar 46 bifallsbeslut. Flest beslut, 28 stycken, är beviljade i tidsspannet 1 till 10 timmar per månad. 17 beslut är beviljade i tidsspannet 11 till 20 timmar per månad. Ett beslut för en pojke omfattar 21 till 30 timmar per månad.

Enskede-Årsta-Vantör: Beslut om avlösarservice och beviljad tid redovisat per kön

Insatstid	Flickor	Pojkar	Totalt
1-10 timmar per månad	9	19	28
11-20 timmar per månad	4	13	17
21-30 timmar per månad	0	1	1
31-40 timmar per månad	0	0	0
41-50 timmar per månad	0	0	0
51- timmar per månad	0	0	0

Avslag	0	3	3
Totalt	13	36	49

Utredningsförfarande

En aktuell DUR-utredning finns i 172 ärenden vilket motsvarar 96 procent. I sju ärenden saknas en aktuell DUR-utredning, två rörande insatsen avlösarservice och fem avseende korttidsvistelse. Fyra pojkar och tre flickor saknar en aktuell DUR-utredning.

Enskede-Årsta-Vantör: Antal aktuella DUR-utredningar vid ansökan om insats*

Aktuell DUR	Flickor		Pojkar		Totalt	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Ja	65	95,6	107	96,4	172	96,1
Nej	3	4,4	4	3,6	7	3,9
Totalt	68	100	111	100	179	100

* En person kan ha flera insatser

I 72 procent av alla ärenden med aktuell DUR-utredning har handläggaren träffat barnet vid utredning om sökt insats. Skillnaden mellan flickor och pojkar är marginell. I samtliga utredningar går det att läsa om handläggaren har träffat barnet eller inte. Anledningen till att handläggare inte har träffat barnet framgår av utredningen i 18 procent av de granskade ärendena. I majoriteten av utredningarna där handläggare inte träffat barnet har handläggare träffat vårdnadshavare på byråbesök eller hembesök.

Enskede-Årsta-Vantör: Antal barn som handläggare träffat vid ansökan och DUR-utredning om insats redovisat per kön i antal och procent*

Träffat barnet	Flickor		Pojkar		Totalt	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Ja	46	70,8	77	72	123	71,5
Nej	19	29,2	30	28	49	28,5
Framgår inte av utredning	0	0	0	0	0	0
Totalt	65	100	107	100	172	100

* En person kan ha flera insatser

I 89 procent av ärendena där handläggare har träffat barnet har barnet kommit till tals vid utredning om sökt insats. Flickorna har kommit till tals i högre utsträckning än pojkarna, 96 respektive 84 procent. I de ärenden där barnet inte har kommit till tals framgår anledningen till det i 38 procent av ärendena. Anledningar kan vara att barnet har begränsad eller saknar förmåga att uttrycka sin åsikt eller att barnet inte vill medverka och därför inte kommer till tals.

I en del utredningar går det att utläsa att barnet kommunicerar med stöd av kommunikationshjälpmedel. Däremot framgår det inte i någon utredning om kommunikationshjälpmedel används i samtal med barnet, varken av handläggare eller av annan professionell som medverkat vid mötet såsom skol- eller fritidspersonal, habilitering eller utförare av insats.

Intressen, resurser och önskemål

Barnets intressen framgår av DUR-utredning i 98 procent av ärendena. Flickors intressen framgår i utredningen i samtliga ärenden och pojkars intressen i 96 procent av utredningarna.

Barnets resurser framgår av DUR-utredning i 96 procent av ärendena. För flickor framgår resurser i samtliga utredningar utom en och för pojkar framgår resurser i 94 procent av utredningarna.

Barnets eventuella önskemål framgår av DUR-utredning i 63 procent av ärendena. För flickor framgår önskemål i 66 procent av utredningarna och för pojkar framgår önskemål i 62 procent av utredningarna.

Beställning och genomförande

I 68 procent av ärendena överförs intressen, resurser eller önskemål till beställning till utförare. För flickor förs informationen över i 66 procent av ärendena och för pojkar i 69 procent av ärendena.

En aktuell genomförandeplan för en beviljad insats finns i 31 procent av ärendena. Flickorna har en genomförandeplan i 39 procent av ärendena och pojkarna i 26 procent av ärendena. En förklaring till att genomförandeplan saknas finns i 20 procent av ärendena. Den vanligaste förklaringen är att det är mindre än en månad sedan beställningen skickades till utföraren som ännu inte upprättat en genomförandeplan. Det förekommer även att beslut om bistånd har fattats men beställning ännu inte har skickats till utföraren.

Enskede-Årsta-Vantör: Förekomst av genomförandeplan vid beviljad insats redovisat per kön*

Genomförande- plan	Flickor		Pojkar		Totalt	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Ja	26	38,8	28	26,4	54	31,2
Nej	24	35,8	62	58,5	86	49,7
Förklaring finns**	17	25,4	16	15,1	33	19,6
Totalt	67	100	106	100	173	100,5**

* En person kan ha flera insatser

** Avrundningsfel

I sex av de granskade ärendena går det att utläsa om en anhörig är anställd, fem ärenden avser avlösarservice och ett ärende avser personlig assistans.

Styrkor och utvecklingsområden

Styrkor

- Aktuella DUR-utredningar i majoriteten av ärendena
- Många barn som har träffat sin handläggare har kommit till tals
- Barnets intressen framgår i majoriteten av utredningarna
- Barnets resurser framgår i majoriteten av utredningarna
- Barnets eventuella önskemål framgår i många utredningar
- Uppföljningar av barnboende fyra gånger per år
- Specialiserad personlig assistansgrupp på enheten
- Rutiner för medhandläggarskap
- Rutin för intern samverkan med IoF barn och ungdom
- Ett aktivt arbete med jämställdhetsanalyser inom hela stadsdelsförvaltningen

Utvecklingsområden

- Träffa barnet vid utredning och uppföljning
- Dokumentera anledning till att inte träffa barnet i utredning
- Överföra uppgifter om intressen, resurser och önskemål till beställning till utförare
- Öka andelen genomförandeplaner
- Dokumentera om kommunikationshjälpmedel har använts av handläggare eller annan professionell i samtal med barnet

Granskningsresultat Hägersten-Liljeholmen

Fakta, organisation och verksamhet

Hägersten-Liljeholmen stadsdelsområde består av stadsdelarna Aspudden, Axelsberg, Fruängen, Gröndal, Hägersten, Hägerstensåsen, Liljeholmen, Midsommarkransen, Mälarhöjden, Västberga, Västertorp och Årstadal. Befolkningmängden 31 december 2016 var 87 026 personer.

Stadsdelsförvaltningens värdegrund består av ledorden öppenhet, delaktighet, lyhördhet. Inom beställarenheten funktionsnedsättning finns enhetsmål i verksamhetsplanen för 2017 kring att beakta barnperspektiv i alla utredningar samt rättssäkerhet.

Beställarenheten funktionsnedsättning tillhör organisatoriskt avdelningen för social omsorg. Enheten leds av en enhetschef och två biträdande enhetschefer. Enheten är organiserad i fyra specialiserade grupper: socialpsykiatri, funktionsnedsättning barn, funktionsnedsättning vuxna, administrativt stöd och kontaktverksamhet samt anhörigkonsulent.

Enhetens målgrupp utgörs av personer i åldersgruppen 0 till 65 år med fysisk och/eller psykisk funktionsnedsättning. I december 2016 var totalt 685 personer aktuella vid enheten (exklusive socialpsykiatri). På enheten arbetar fyra barnhandläggare som har cirka 50 ärenden vardera.

Nya ärenden fördelas utifrån datumindelning. En ärendemätning sker tre gånger per år i samband med tertialrapport för att se över handläggarnas ärendemängd. Alla medarbetare har en rutinpärm som bland annat innehåller checklistor och informationsmaterial att ta med vid hembesök. Inför möte med barn skickar handläggare hem DUR utredningsmaterial och kryssar för de frågor som är relevanta för vårdnadshavare att prata med barnet om och besvara innan mötet äger rum.

Ärendedragning sker strukturerat utifrån en upprättad mall en gång i veckan för de handläggare som har behov att få stöd i ett ärende eller om ett ärende är nyinkommet. Ledningen berättar att försök har gjorts under ett antal år med att prova att ha könsneutrala ärendedragningar. Erfarenheten på enheten är att det har varit svårt att inte försäga sig kring kön under dragningen av ett ärende vilket har gjort det svårt att få konceptet att fungera. Istället arbetar

enheten nu med en checklista som innebär att frågor till utredningen går igenom inför att beslut ska fattas. Frågorna omfattar om bedömning skulle göras annorlunda om personen hade annat kön, annan ålder, annat ursprung och så vidare.

Barn- och vuxenhandläggare har gemensam handledning en gång i månaden. Kollegiegranskning sker en gång per termin. Handläggarna har delegation på att fatta beslut där kostnaden understiger ett halvt prisbasbelopp per månad per insats och individ.

Verksamhet riktad till målgruppen unga med funktionsnedsättning erbjuds vid Fruängens ungdomsgård en gång per vecka och aktiviteterna är biståndsbedömda.

Enheten har under det senaste året haft regelbundna informationsmöten med barn och ungdomsenheten. Metodutvecklare vid barn- och ungdomsenheten har även bjudits in till ärendedragningstillfällen för att informera som ett led i kunskapsutbyte och att stärka samverkan mellan enheterna. Externa samverkansmöten med habiliteringen sker en gång per termin. Barnhandläggarna deltar i stadens barnhandläggarträffar.

I stadsdelsförvaltningen pågår ett arbete med jämställdhetsanalyser och all statistik går igenom och redovisas utifrån kön.

Aktgranskning

I Hägersten-Liljeholmen omfattar granskningen totalt 113 personakter, 39 flickor och 74 pojkar. Det innebär en könsfördelning på 34,5 procent flickor och 65,5 procent pojkar.

Hägersten-Liljeholmen: Antal personer redovisat per åldersgrupp och kön

Aldersgrupp	Flickor	Pojkar	Totalt
0-3 år	0	1	1
4-6 år	4	10	14
7-10 år	4	17	21
11-14 år	19	29	48
15-17 år	12	17	29
Totalt	39	74	113

Insatser

Granskningen omfattar 155 beslut om insats, majoriteten är bifallsbeslut. Sexton beslut avser delavslag, sju för flickor och nio för pojkar. Inga avslagsbeslut ingår i granskningen. Samtliga beslut

utom två avser personer tillhörande personkrets 1. Två beslut avser personer tillhörande personkrets 3.

Den vanligaste insatsen är korttidsvistelse som omfattar 51 bifallsbeslut. I dessa beslut ingår beslut om korttidsvistelse utan övernattnings för deltagande i verksamhet på lokal fritidsgård. Därefter följer avlösarservice som omfattar 39 bifallsbeslut och korttidstillsyn som omfattar 33 biståndsbeslut. Fyra beslut avser barnboende, tre för flickor och ett för en pojke som är boende i familjehem. Tre av insatserna har varit beviljade i minst ett år och har följts upp en gång under det senaste året.

Hägersten-Liljeholmen: Antal personer* med beslut redovisat per kön

Insats	Flickor	Pojkar	Totalt
Personlig assistans	4	3	7
Ledsagarservice	10	6	16
Kontaktperson	3	2	5
Avlösarservice	7	32	39
Korttidsvistelse	15	36	51
Korttidstillsyn	13	20	33
Boende för barn	3	1	4
Totalt	55	100	155

* En person kan ha flera insatser

Hägersten-Liljeholmen: Antal personer* med beslut redovisat per åldersgrupp

Insats	0-3	4-6	7-10	11-14	15-17	Totalt
Personlig assistans	0	1	2	3	1	7
Ledsagarservice	0	0	0	7	9	16
Kontaktperson	0	0	0	1	4	5
Avlösarservice	1	12	15	9	2	39
Korttidsvistelse	0	3	8	26	14	51
Korttidstillsyn	0	0	0	19	14	33
Boende för barn	0	0	1	2	1	4
Totalt	1	16	26	67	45	155

* En person kan ha flera insatser

Fler flickor än pojkar är beviljade ledsagarservice, tio flickor och sex pojkar vilket innebär totalt sexton beslut om insats. Flest beslut är beviljade i tidsspannet 11 till 20 timmar per månad. Inget barn är beviljad mer än 20 timmar ledsagning per månad.

Hägersten-Liljeholmen: Beslut om ledsagarservice och beviljad tid redovisat per kön

Insatstid	Flickor	Pojkar	Totalt
1-10 timmar per månad	3	0	3
11-20 timmar per månad	7	6	13
21-30 timmar per månad	0	0	0
31-40 timmar per månad	0	0	0
41- timmar per månad	0	0	0
Avslag	0	0	0
Totalt	10	6	16

Fler pojkar än flickor är beviljade avlösarservice, 32 pojkar och sju flickor. Flest beslut, 25 stycken, är beviljade i tidsspannet 11 till 20 timmar per månad, 12 beslut i tidsspannet 1 till 10 timmar per månad och två beslut för pojkar är beviljade i tidsspannet 21 till 30 timmar per månad.

Hägersten-Liljeholmen: Beslut om avlösarservice och beviljad tid redovisat per kön

Insatstid	Flickor	Pojkar	Totalt
1-10 timmar per månad	2	10	12
11-20 timmar per månad	5	20	25
21-30 timmar per månad	0	2	2
31-40 timmar per månad	0	0	0
41-50 timmar per månad	0	0	0
51- timmar per månad	0	0	0
Avslag	0	0	0
Totalt	7	32	39

Utredningsförfarande

Det finns en aktuell DUR-utredning i 143 ärenden vilket motsvarar 92 procent. Flickorna har en aktuell DUR-utredning i 95 procent av ärendena och pojkar i 91 procent av ärendena.

Hägersten-Liljeholmen: Antal aktuella DUR-utredningar vid ansökan om insats*

Aktuell DUR	Flickor		Pojkar		Totalt	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Ja	52	94,5	91	91	143	92,3
Nej	3	5,5	9	9	12	7,7
Totalt	55	100	100	100	155	100

* En person kan ha flera insatser

Handläggare har träffat barnet vid DUR-utredning om sökt insats i 59 procent av ärendena. Handläggare har träffat flickorna i högre omfattning än pojkarna, 64 procent respektive 56 procent. I ett ärende framgår det inte av utredning huruvida handläggare har

träffat barnet eller inte i samband med utredningen. I 19 procent av ärendena framgår det en anledning till att inte träffa barnet. Anledningar till att handläggare inte har träffat barnet är exempelvis att barnet kommer hem sent från skolan eller att det några månader tidigare gjorts en utredning för en annan insats då handläggare träffat barnet. I flertalet utredningar där handläggare inte har träffat barnet har handläggare träffat vårdnadshavare på byråbesök, hembesök eller haft kontakt per telefon.

Hägersten-Liljeholmen: Antal barn som handläggare träffat vid ansökan och DUR-utredning om insats redovisat per kön i antal och procent*

Träffat barnet	Flickor		Pojkar		Totalt	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Ja	33	63,5	51	56	84	58,7
Nej	19	36,5	39	42,9	58	40,6
Framgår inte av utredning	0	0	1	1,1	1	0,7
Totalt	52	100	91	100	143	100

* En person kan ha flera insatser

I 82 procent av ärendena där handläggare har träffat barnet vid DUR-utredning har barnet kommit till tals. 79 procent av flickorna och 84 procent av pojkarna har kommit till tals. I de ärenden där barnet inte har kommit till tals framgår det en anledning till det i 34 procent av ärendena, 42 procent för flickorna och 29 procent för pojkarna. Anledningar till att barnet inte kommit till tals kan vara att barnet har begränsad eller saknar förmåga att uttrycka sin åsikt eller att barnet inte vill medverka vid utredningen.

I fyra utredningar går det att utläsa att kommunikationshjälpmedel har använts i samtal med barnet och då i form av teckenstöd och bildstöd.

Intressen, resurser och önskemål

Barnets intressen framgår av DUR-utredning i 94 procent av ärendena. För flickor framgår intressen i alla utredningar utom en vilket motsvarar 98 procent. För pojkar framgår intressen i 91 procent av utredningarna.

Barnets resurser framgår av DUR-utredning i 83 procent av ärendena. För flickor framgår resurser i 90 procent av utredningarna och för pojkar i 79 procent av utredningarna. För flickor saknas uppgifter om resurser i fem utredningar och för pojkar saknas uppgifter om resurser i nitton utredningar.

Barnets eventuella önskemål framgår av DUR-utredning i 46 procent av ärendena. För flickor framgår önskemål i 48 procent av utredningarna och för pojkar 44 procent.

Beställning och genomförande

I 77 procent av ärendena förs uppgifter om intressen, resurser eller eventuella önskemål över till beställning till utförare. För flickor förs uppgifterna över i 80 procent av ärendena och för pojkar i 75 procent av ärendena.

En aktuell genomförandeplan finns för beviljad insats i 27 procent av ärendena. Flickor har en genomförandeplan i 22 procent av ärendena och pojkar i 29 procent av ärendena. En förklaring till varför genomförandeplan saknas fanns i 10 procent av ärendena. Den vanligaste anledningen till att genomförandeplan saknas är att det är mindre än en månad sedan beställning skickades till utförare.

Hägersten-Liljeholmen: Förekomst av genomförandeplan vid beviljad insats redovisat per kön*

Genomförande- plan	Flickor		Pojkar		Totalt	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Ja	12	21,8	29	29	41	26,5
Nej	34	61,8	64	64	98	63,2
Förklaring finns	9	16,4	7	7	16	10,3
Totalt	55	100	100	100	155	100

* En person kan ha flera insatser

I två av de granskade ärendena går det att utläsa att en anhörig till barnet är anställd för att utföra insatsen. Ett ärende avser avlösarservice och ett ärende avser personlig assistans. I ett antal ärenden framgår det av dokumentationen att handläggare informerat vårdnadshavare om att det inte är lämpligt att anhörig är anställd för att utföra insatserna avlösarservice och ledsagarservice.

Styrkor och utvecklingsområden

Styrkor

- Aktuella DUR-utredningar i majoriteten av ärendena
- Flertalet barn som träffat sin handläggare har kommit till tals
- Barnets intressen framgår i majoriteten av utredningarna
- Barnets resurser framgår i flertalet utredningar
- Välskrivna och lättlästa utredningar
- Dokumenterat att information om anhörigstöd givits
- Ett aktivt arbete med jämställdhetsanalys bedrivs på enheten

- Samarbetsdagar och kunskapsutbyte med IoF barn och ungdom

Utvecklingsområden

- Träffa barnet vid utredning och uppföljning
- Dokumentera anledning till att inte träffa barnet i utredning
- Inhämta barnets eventuella önskemål
- Uppdatera uppgifter i utredning om text från tidigare utredningar kopieras
- Säkerställa löpande journalföring för att kunna följa ärendet
- Överföra uppgifter om intressen, resurser och önskemål till beställning till utförare
- Öka andelen genomförandeplaner
- Dokumentera om kommunikationshjälpmedel har använts av handläggare eller annan professionell i samtal med barnet

Granskningsresultat Rinkeby-Kista

Fakta, organisation och verksamhet

Rinkeby-Kista stadsdelsområde består av stadsdelarna Akalla, Husby, Kista, Rinkeby och naturreservatet Hansta. Befolkningsmängden 31 december 2016 var 49 273 personer.

Vi är öppna, vi är nytänkande och vi visar och skapar tillit är stadsdelsförvaltningens värdegrund. Alla medarbetare har varit delaktiga i arbetet med att ta fram värdegrunden och alla enheter utgår från värdegrunden i sitt arbete. Ett exempel är att enhetschefen vid beställarenheten funktionsnedsättning har valt att anställa sociologer vid rekrytering som sedan fått möjlighet att komplettera sin juridiska kompetens som ett led i att arbeta nytänkande.

Beställarenheten funktionsnedsättning och socialpsykiatri ingår organisatoriskt i avdelningen socialtjänst vuxna. Enheten leds av en enhetschef och två biträdande enhetschefer. Enheten består av tre grupper: socialpsykiatri, funktionsnedsättning och anhörigkonsulent. Inom funktionsnedsättning arbetar tretton handläggare. Handläggarna handlägger ärenden i alla åldrar och har mellan 50 och 55 ärenden vardera. En omorganisation är planerad att genomföras under hösten 2017 i syfte att skapa tre barnhandläggartjänster på enheten. Enhetens målgrupp utgörs av personer i åldersgruppen 0 till 65 år med fysisk och/eller psykisk funktionsnedsättning. Vid slutet av 2016 var cirka 760 personer aktuella på enheten (inklusive socialpsykiatri). Nya ärenden fördelas av biträdande enhetschef utifrån handläggarnas arbetsbelastning.

Handläggarna har delegation på alla insatser utom personlig assistans och bedömning om tillhörighet till personkrets 3 enligt LSS. Ärendedragning sker gemensamt en gång per vecka för samtliga handläggare. Efter omorganisationen kommer barnhandläggarna att ha separat ärendedragning. Handläggarna har extern handledning en gång per månad och de är då indelade i två grupper. Vid hembesök går handläggarna alltid två personer och medhandläggarskap kan användas vid behov vid mer komplicerade ärenden.

En rutin för intern samverkan finns upprättad med individ och familjeomsorgen. Enhetschef och biträdande enhetschef har

återkommande samarbetsdagar tillsammans med motsvarande funktioner inom enhet för ekonomiskt bistånd. Syftet är att få ökad förståelse och kunskap om varandras arbete. Externa samverkansmöten med habiliteringen där handläggarna deltar sker två gånger per år.

Fritidsverksamhet erbjuds målgruppen unga med funktionsnedsättning i åldrarna 12 till 24 år genom fritidsgården Electric. Det är en öppen verksamhet som inte kräver biståndsbeslut. Fritidsgården har öppet fyra dagar per vecka.

Enheten har utarbetat flera checklistor för handläggning. Vid uppföljning av en insats används en checklista för att säkerställa den enskildes inflytande över de beviljade insatserna samt för att bevaka att en genomförandeplan har inkommit. En annan checklista finns som stöd för att tydliggöra och beakta anhörigperspektivet i mötet med enskilda. Enhetens anhörigkonsulent finns tillgänglig för att delta på möten tillsammans med handläggarna. Handläggarna ser en utmaning i att tydliggöra barnperspektivet i utredningar om sökta insatser. Handläggarna efterfrågar även mer stöd i hur de ska kommunicera med de barn de möter.

Aktgranskning

I Rinkeby-Kista omfattar granskningen totalt 86 personakter, 27 flickor och 59 pojkar. Det innebär en könsfördelning på 31 procent flickor och 69 procent pojkar.

Rinkeby-Kista: Antal personer redovisat per åldersgrupp och kön

Aldersgrupp	Flickor	Pojkar	Totalt
0-3 år	0	1	1
4-6 år	5	4	9
7-10 år	4	20	24
11-14 år	11	19	30
15-17 år	7	15	22
Totalt	27	59	86

Insatser

Granskningen omfattar 112 beslut om insats, 34 beslut avser flickor och 78 beslut avser pojkar, 16 beslut är delavslag avseende omfattning av beviljad insats. Sex beslut är avslagsbeslut, två beslut för flickor avseende insatserna kontaktperson och avlösarservice och fyra beslut för pojkar avseende insatserna personlig assistans, kontaktperson, avlösarservice och korttidsvistelse. Samtliga beslut utom ett avser personer tillhörande personkrets 1.

Den vanligaste insatsen är avlösarservice som omfattar 31 bifallsbeslut och korttidstillsyn som omfattar 27 bifallsbeslut. Därefter följer insatsen ledsagarservice som omfattar 17 biståndsbeslut. Insatsen personlig assistans som omfattar 16 biståndsbeslut är beviljad till 13 pojkar och två flickor. Tre beslut avser kontaktperson, varav ett är ett bifallsbeslut för en flicka i åldersgruppen 15 till 17 år, övriga två är avslagsbeslut. Insatsen korttidsvistelse omfattar 13 biståndsbeslut varav ett är ett avslag. Tre flickor och nio pojkar är beviljade insatsen. Tre beslut avser barnboende varav ett verkställs på korttidsboende i avvaktan att hitta ett lämpligt familjehem. De andra två besluten om barnboende har följts upp en gång under det senaste året.

Rinkeby-Kista: Antal personer* med beslut redovisat per kön

Insats	Flickor	Pojkar	Totalt
Personlig assistans	2	14	16
Ledsagarservice	7	10	17
Kontaktperson	2	1	3
Avlösarservice	10	23	33
Korttidsvistelse	3	10	13
Korttidstillsyn	8	19	27
Boende för barn	2	1	3
Totalt	34	78	112

* En person kan ha flera insatser

Rinkeby-Kista: Antal personer* med beslut redovisat per åldersgrupp

Insats	0-3	4-6	7-10	11-14	15-17	Totalt
Personlig assistans	0	4	5	4	3	16
Ledsagarservice	0	0	0	11	6	17
Kontaktperson	0	0	0	1	2	3
Avlösarservice	1	4	18	9	1	33
Korttidsvistelse	0	0	4	4	5	13
Korttidstillsyn	0	0	0	11	16	27
Boende för barn	0	1	0	2	0	3
Totalt	1	9	27	42	33	112

* En person kan ha flera insatser

Insatsen ledsagarservice omfattar 17 biståndsbeslut, sju för flickor och 10 för pojkar. Flest beslut, elva stycken, är beviljade i tidsspannet 11 till 20 timmar per månad. Resterande sex beslut är beviljade i tidsspannet 1 till 10 timmar per månad. Inget barn är beviljad mer än 20 timmar ledsagning per månad.

**Rinkeby-Kista: Beslut om ledsagarservice och beviljad tid
redovisat per kön**

Insatstid	Flickor	Pojkar	Totalt
1-10 timmar per månad	3	3	6
11-20 timmar per månad	4	7	11
21-30 timmar per månad	0	0	0
31-40 timmar per månad	0	0	0
41- timmar per månad	0	0	0
Avslag	0	0	0
Totalt	7	10	17

Insatsen avlösarservice omfattar 33 beslut, varav 31 är bifallsbeslut. Fler pojkar än flickor är beviljade insatsen, 22 pojkar och nio flickor. Flest beslut, 22 stycken, är beviljade i tidsspannet 11 till 20 timmar per månad. Sju beslut är beviljade i tidsspannet 1 till 10 timmar per månad, ett beslut är beviljat i tidsspannet 21 till 30 timmar per månad och ett beslut är beviljat i tidsspannet 31 till 40 timmar per månad. Båda besluten i de högre tidsspannen avser pojkar.

**Rinkeby-Kista: Beslut om avlösarservice och beviljad tid redovisat
per kön**

Insatstid	Flickor	Pojkar	Totalt
1-10 timmar per månad	2	5	7
11-20 timmar per månad	7	15	22
21-30 timmar per månad	0	1	1
31-40 timmar per månad	0	1	1
41-50 timmar per månad	0	0	0
51- timmar per månad	0	0	0
Avslag	1	1	2
Totalt	10	23	33

Utredningsförfarande

En aktuell DUR-utredning finns i 85 ärenden vilket motsvarar 76 procent. I 27 ärenden, fem flickor och 22 pojkar, saknas en aktuell DUR-utredning. I flera ärenden avseende personlig assistans har utredningen inte skrivits i den avsedda DUR-mallen.

**Rinkeby-Kista: Antal aktuella DUR-utredningar vid ansökan om
insats***

Aktuell DUR	Flickor		Pojkar		Totalt	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Ja	29	85,3	56	71,8	85	75,9
Nej	5	14,7	22	28,2	27	24,1
Totalt	34	100	78	100	112	100

* En person kan ha flera insatser

Handläggare har träffat 52 barn, 16 flickor och 36 pojkar, vid utredning av sökt insats. Det motsvarar 61 procent av ärendena med en aktuell DUR-utredning, 55 procent av flickorna och 64 procent av pojkarna. Handläggare har träffat pojkarna i högre utsträckning än flickorna. Anledning till varför handläggare inte har träffat barnet framgår i en utredning i de granskade ärendena. I flera av ärendena har handläggare träffat eller haft telefonkontakt med vårdnadshavare i samband med utredning och uppföljning av insats.

Rinkeby-Kista: Antal barn som handläggare träffat vid ansökan och DUR-utredning om insats redovisat per kön i antal och procent*

Träffat barnet	Flickor		Pojkar		Totalt	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Ja	16	55,2	36	64,3	52	61,2
Nej	13	44,8	20	35,7	33	38,8
Totalt	29	100	56	100	85	100

* En person kan ha flera insatser

Av de 52 barn som har träffat sin handläggare har 31 barn kommit till tals vilket motsvarar 60 procent av barnen. 50 procent av flickorna har kommit till tals och 64 procent av pojkarna har kommit till tals. Anledningar till varför barnen inte kommit till tals framgår av samtliga utredningar utom två. I ett fåtal ärenden vill barnet inte medverka. Vanligast förekommande är att barnet har begränsad eller saknar förmåga att uttrycka sin åsikt eller är för litet för att kunna uttrycka och förmedla sin åsikt. I två utredningar går det att utläsa att kommunikationshjälpmedel har används i samtal med barnet och då i form av läsplatta med bilder.

Intressen, resurser och önskemål

Barnets intressen framgår av DUR-utredning i 88 procent av ärendena. För flickor framgår intressen i 76 procent av utredningarna och för pojkar framgår intressen i 95 procent av utredningarna.

Barnets resurser framgår av DUR-utredning i 72 procent av ärendena. För flickor framgår resurser i 62 procent av utredningarna och för pojkar framgår resurser i 77 procent av utredningarna.

Barnets eventuella önskemål framgår av DUR-utredning i 27 procent av ärendena. För flickor framgår önskemål i 17 procent av utredningarna och för pojkar framgår önskemål i 32 procent av utredningarna.

Beställning och genomförande

I 37 procent av ärendena överförs intressen, resurser eller önskemål till beställning till utförare. För flickor överförs informationen i 44 procent av ärendena och för pojkar i 33 procent av ärendena.

En aktuell genomförandeplan för en beviljad insats finns i 27 procent av ärendena och andelen är 27 procent för både flickor och pojkar. En förklaring till varför genomförandeplan saknas finns i 14 procent av ärendena. Det vanligaste skälet till att genomförandeplan saknas är att det är mindre än en månad sedan beställningen skickades till utföraren som ännu inte upprättat en genomförandeplan. Det förekommer även att utförare ännu inte valts av den enskilde och att beställning därför inte skickats till utförare.

Rinkeby-Kista: Förekomst av genomförandeplan vid beviljad insats redovisat per kön*

Genomförande- plan	Flickor		Pojkar		Totalt	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Ja	9	26,5	21	26,9	30	26,8
Nej	19	55,9	47	60,3	66	58,9
Förklaring finns	6	17,6	10	12,8	16	14,3
Totalt	34	100	78	100	112	100

* En person kan ha flera insatser

I åtta av de granskade ärendena går det att utläsa av dokumentationen att en anhörig är anställd för att utföra insatsen. Fem av ärendena avser avlösarservice och tre ärenden avser personlig assistans. I 45 procent av ärendena går det inte att utläsa vem som är anställd för att utföra insatsen. Ärenden där det inte går att utläsa vem som är anställd rör insatserna personlig assistans, avlösarservice och ledsagarservice.

Styrkor och utvecklingsområden

Styrkor

- Barnets intressen framgår i flertalet utredningar
- Barnets resurser framgår i många utredningar
- Dokumenterat att information om anhörigstöd givits
- Samarbete med anhörigkonsulent som även deltar på möten vid behov
- Rutiner och samverkansdagar med IoF ekonomiskt bistånd

Utvecklingsområden

- Aktuella DUR-utredningar som underlag för beslut
- Träffa barnet vid utredning och uppföljning

- Dokumentera anledning till att inte träffa barnet i utredning
- Inhämta barnets eventuella önskemål
- Överföra uppgifter om intressen, resurser och önskemål till beställning till utförare
- Öka andelen genomförandeplaner
- Dokumentera om kommunikationshjälpmedel har använts av handläggare eller annan professionell i samtal med barnet
- Dokumentera vem som är anställd för att utföra insatsen

Analys

Totalt omfattar granskningen 326 personakter, 113 flickor och 213 pojkar, vilket motsvarar 35 respektive 65 procent. Fler pojkar än flickor är aktuella för insatser enligt LSS i de granskade stadsdelsförvaltningarna. På nationell nivå visar statistiken att fler män än kvinnor är aktuella för insatser. Socialstyrelsens analys är att pojkar i högre grad än flickor får diagnoser som ger rätt till insatser enligt LSS och att pojkar får diagnoser tidigare i livet än flickor. Könsskillnaderna är störst i åldersgruppen 0 till 22 år där flickors andel är mellan 32 till 37 procent beroende på insats (se sid 14). Resultatet från aktuell granskning överensstämmer med den nationella statistiken och förklaringar till skillnaderna mellan könen bör överensstämma med den analys som gjorts på nationell nivå.

Totalt antal personer redovisat per åldersgrupp och kön

Aldersgrupp	Flickor	Pojkar	Totalt
0-3 år	0	4	4
4-6 år	12	24	36
7-10 år	19	56	75
11-14 år	43	77	120
15-17 år	39	52	91
Totalt	113	213	326

En person kan ha flera insatser, granskningen omfattar totalt 446 beslut om insats enligt LSS, 157 av dem till flickor och 289 till pojkar, vilket motsvarar 35 respektive 65 procent. Av besluten är totalt sexton beslut avslag. Ytterligare 59 beslut är delavslag avseende omfattning av en beviljad insats. Könsfördelningen är jämnast gällande insatserna ledsagarservice, kontaktperson och boende för barn.

Totalt antal personer* med beslut om insats redovisat per kön

Insats	Flickor	Pojkar	Totalt
Personlig assistans	8	22	30
Ledsagarservice	28	27	55
Kontaktperson	5	4	9
Avlösarservice	30	91	121
Korttidsvistelse	39	82	121
Korttidsstillsyn	41	59	100
Boende för barn	6	4	10
Totalt	157	289	446

*En person kan ha flera insatser

En del i granskningen har varit att belysa eventuella skillnader mellan de granskade stadsdelsförvaltningarna om sådana noterats. Genomgående är få barn beviljade insatsen kontaktperson, totalt sju barn i de tre stadsdelsförvaltningarna. I Rinkeby-Kista och Enskede-Årsta-Vantör är ett barn i respektive stadsdelsförvaltning beviljad insatsen kontaktperson och i Hägersten-Liljeholmen är fem barn beviljade insatsen. Det väcker frågor som granskningen inte kan ge svar på om behovet av insatsen saknas hos målgruppen eller om det är andra faktorer som gör att insatsen beviljas i låg utsträckning.

I Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen är sju barn i respektive stadsdelsförvaltning beviljade insatsen personlig assistans. I Rinkeby-Kista är antalet barn, totalt femton stycken, som är beviljade insatsen mer än dubbelt så många som i de andra två stadsdelsförvaltningarna tillsammans. Skillnaden skulle kunna tyda på att det bor fler barn med omfattande funktionsnedsättningar i Rinkeby-Kista.

Granskningen visar en stor skillnad i antal beslut om korttidsvistelse där Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen har betydligt fler beslut om insats än Rinkeby-Kista. En delförklaring kan vara att Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen beviljar deltagande i verksamhet vid fritidsgård som korttidsvistelse utan övernattning men det förklarar inte helt den stora skillnaden. Ledningen i Rinkeby-Kista menar att det är vanligt att många vårdnadshavare inte vill ha insatsen då de inte är bekväma med att låta utomstående ta hand om deras barn och låta dem övernatta utanför hemmet. Enheten har arbetat särskilt med att ge information om insatsen till vårdnadshavare och barn utifrån uppfattningen att insatsen skulle kunna vara lämplig för fler barn än de som ansöker om den. Det är positivt att på sådant sätt rikta särskilda informationsinsatser gentemot målgruppen som ett led i att öka kunskapen om vilket stöd och vilka insatser som finns att tillgå genom kommunen.

Sammantaget bekräftas de granskningsresultat som framkom i föregående granskning på samma tema. Flera styrkor och utvecklingsområden är gemensamma för de granskade stadsdelsförvaltningarna men det finns även en variation i utvecklingsområden och goda exempel. Nedan följer en analys av granskningsresultatet utifrån kvalitetsområdena trygghet och säkerhet, självbestämmande och integritet, tillgänglighet, helhetssyn och samordning, kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet.

Vissa teman går in i varandra och de är redovisade under det kvalitetsområde där temat bäst passar in under.

Trygghet och säkerhet

I Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen finns det aktuella DUR-utredningar i majoriteten av ärendena. I Rinkeby-Kista saknas en aktuell DUR-utredning i knappt 25 procent av ärendena. Det är positivt att DUR utredningsmaterial är implementerat och används i hög utsträckning. För att säkerställa en hög kvalitet i utredningar och underlag för bedömning behöver arbetet fortsätta med att öka användandet. Ett fortsatt arbete behövs även för att säkerställa att utredningar omfattar de relevanta livsområdena som DUR innehåller för att skapa en helhetsbild av barnets situation.

Granskningen visar att journalföringen till stor del sker löpande vilket gör att barnets ärende går att följa över tid. I en del ärenden i Hägersten-Liljeholmen förekommer det knapphändiga journaler eller att det helt saknas journalanteckningar. Dock behöver samtliga granskade stadsdelsförvaltningar säkerställa att löpande journalföring sker i alla ärenden och att det inte är stora variationer mellan handläggare kring när och hur journalföringen hanteras.

Granskningen visar att det förekommer förlängda beslut på kortare eller längre tid i avvaktan på uppföljning. Ett förlängt beslut med beslutstid på upp till ett år är i praktiken ett nytt biståndsbeslut som ska ha en aktuell och uppdaterad utredning som grund för bedömning. Det förekommer även inaktuella uppgifter i utredningar som uppdaterats i vissa avsnitt men inte andra. Även gamla uppgifter i beställningen till utförare förekommer.

Granskningen visar att Rinkeby-Kista tillämpar tvåårsbeslut på insatsen korttidstillsyn för barn som har assistansersättning genom Försäkringskassan. Någon årlig uppföljning har inte gjorts och i flera ärenden har handläggaren inte träffat barnet vid senaste utredningen. Det innebär i dessa ärenden att barnet inte givits möjlighet att komma till tals på upp till fyra år.

I Enskede-Årsta-Vantör följs insatsen barnboende upp fyra gånger om året i enlighet med gällande lagstiftning. Av dokumentationen i Hägersten-Liljeholmen och Rinkeby-Kista framgår det att uppföljning gjorts en gång under senaste året i de ärenden där insatsen varit beviljad i minst ett år.

Avsaknad av aktuella utredningar och beviljade insatser som inte följs upp innebär ett avsteg från anvisningarna för DUR utredningsmaterial och ett avsteg från en korrekt handlägningsprocess. För barnet innebär det olika möjligheter i staden att få information, komma till tals och vara delaktig i sitt ärende.

Anhöriganställningar förekommer i ett fåtal ärenden i Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen. I Hägersten-Liljeholmen är det dokumenterat i ett antal ärenden att handläggare informerat barnets anhöriga om att det inte är lämpligt att anhörig är anställd för att utföra den aktuella insatsen. I Rinkeby-Kista går det inte att utläsa vem som är anställd för att utföra insatsen i 45 procent av de granskade ärendena. Det är en hög siffra och en sådan uppgift bör framgå av personakten.

Självbestämmande och integritet

Granskningen visar att handläggare träffar barnet i för liten utsträckning. I majoriteten av ärendena där handläggare inte har träffat barnet har handläggare istället träffat vårdnadshavare på möte eller haft kontakt per telefon. Att endast träffa vårdnadshavare i samband med utredning och uppföljning ger inte en helhetsbild av barnets situation. I de flesta ärendena saknas det uppgifter om varför handläggaren inte har träffat barnet och om barnet erbjudits att komma till tals på annat sätt.

I de dialogmöten som hållits med handläggare i respektive stadsdelsförvaltning framträder en enhetlig bild av att handläggarna träffar alla barn som ansöker om och är aktuella för insatser. Granskningen visar dock att handläggare träffar barnen i långt ifrån alla utredningar. Det är möjligt att uppfattningen hos handläggarna baseras på att de har träffat barnet tidigare även om det inte skett i samband med senaste utredningen. Det är viktigt att ge barnet möjlighet att träffa handläggare och komma till tals på något sätt vid varje utrednings- eller uppföljningstillfälle. Barnets uppfattning kan ändras över tid och mycket kan ske i barnets utveckling från år till år. Det ska framgå av dokumentationen vilket information som lämnats till barnet och vilka åsikter barnet har framfört.

I de granskade stadsdelsförvaltningarna framgår det av dokumentationen att kommunikationshjälpmedel används i begränsad omfattning. Flertalet handläggare efterfrågar tillgång till hjälpmedel och utbildningsinsatser för att kunna använda dem. Vid möten med barnen i verksamheter där kommunikationshjälpmedel används av personalen är det en god idé att dra nytta av detta i

samtalet. Det underlättar för barnet att komma till tals och kommunikationen kan då ske med stöd av hjälpmedel som barnet är bekant med och van vid att använda. Det bör dokumenteras i utredningen om kommunikationshjälpmedel använts av annan professionell i samtalet med barnet.

Tillgänglighet

Granskningen visar att de flesta möten med barn och vårdnadshavare äger rum vid besök i stadsdelsförvaltningens lokaler, hembesök eller i verksamhet där barnet vistas. Det finns några exempel i Enskede-Årsta-Vantör på att handläggare träffar barnet, promenerar och samtalar i samband med utredning eller uppföljning. Det är positivt att det finns en flexibilitet inför att kunna möta barnet i en trygg och känd miljö utifrån eventuella önskemål.

Stockholms stad har låtit föreningen Maskrosbarn inreda ett samtalsrum för barn på varje stadsdelsförvaltning. Liksom i föregående granskning är det en variation i användning och tillgänglighet till rummet i de nu granskade stadsdelsförvaltningarna. I Hägersten-Liljeholmen finns tillgång till rummet men handläggarna tycker att inredningen passar mindre bra för många barn de möter då barnen behöver en mer avskalad miljö för att minska intrycken och kunna koncentrera sig. I Enskede-Årsta-Vantör används rummet som ligger bland de övriga besöksrummen i anslutning till receptionen. I Rinkeby-Kista används inte rummet av handläggarna för möten med barn och det råder en osäkerhet kring var rummet är beläget. Det är viktigt att barn med funktionsnedsättning får tillgång till det offentliga rummet på samma villkor som andra barn.

De granskade stadsdelsförvaltningarna har olika förfarande vad gäller deltagande i aktiviteter riktade till målgruppen på den lokala fritidsgården. I Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen krävs ett biståndsbeslut på korttidsvistelse utan övernattning för deltagande i delar av verksamheten. Ett förfarande med ansökan, utredning och beslut kan innebära en begränsning för barnet att kunna leva som andra. I Rinkeby-Kista är verksamheten öppen och tillgänglig utan biståndsbeslut vilket är ett gott exempel på att målgruppen erbjuds aktiviteter på samma villkor som andra ungdomar.

Helhetssyn och samordning

För att få en helhetsbild av barnets situation behöver barnet framträda som en person i utredningen. Det innebär bland annat att

utredningen inte bara ska innehålla uppgifter om svårigheter och stödbehov utan om sådant som barnet klarar av och tycker om att göra.

Granskningen visar att barnets intressen framkommer i utredningen i majoriteten av ärendena i de tre stadsdelsförvaltningarna. I Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen framgår intressen i utredningen för samtliga flickor utom en. Det innebär att flickors intressen framkommer i högre utsträckning än pojkars. I Rinkeby-Kista framkommer pojkars intressen i utredningen i högre utsträckning än för flickor.

Även gällande resurser framgår det av utredning i hög utsträckning i de granskade stadsdelsförvaltningarna. I Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen framgår resurser i större utsträckning och flickors resurser framgår i större andel ärenden än för pojkar. I Rinkeby-Kista framkommer pojkars resurser i utredningen i högre utsträckning än för flickor.

Barnets eventuella önskemål framgår i störst utsträckning i utredningar i Enskede-Årsta-Vantör, följt av Hägersten-Liljeholmen. Alla barn har inte önskemål kring insatsen, dess utförande eller något annat som kan påverka utformningen och genomförandet. Däremot behöver det tydligare framgå i utredningen att barnet har fått möjlighet att framföra önskemål men inte har gett uttryck för några sådana. Flickors önskemål framgår i högre utsträckning än pojkars i både Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen. I Rinkeby-Kista framgår pojkars önskemål i högre utsträckning än flickors.

Granskningen ger inte svar på varför flickors intressen, resurser och önskemål framkommer i högre utsträckning än pojkars i Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen medan det är tvärtom i Rinkeby-Kista. En möjlig delförklaring skulle kunna vara att enheterna i både Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen arbetar aktivt med att göra jämställdhetsanalyser. Det arbetet kan ha fört med sig en ökad medvetenhet kring att inhämta samma information till utredningen oavsett barnets kön. Samtidigt innebär jämställdhet att det ska vara lika för flickor och pojkar, inte att uppgifter ska finnas för fler flickor än pojkar.

Trots att en helhetsbild av barnet framkommer i många utredningar förekommer det att utredningar endast består av negativa beskrivningar och beskrivningar av sådant som barnet inte klarar av. Frågan om vad en utredning ska innehålla för uppgifter behöver

ägnas särskild tid vid exempelvis utbildning av nyanställda men även i forum där handläggare som arbetat en längre tid deltar. En bredare samsyn kring vad tillräcklig, väsentlig och korrekt innebär i utredningsförfarandet behövs.

Det finns ytterligare aspekter av att vid utredning få fram en helhetsbild av den enskilde som person. Genom att låta ett utrednings- eller uppföljningssamtal även handla om styrkor, saker som personen kan, tycker om och är bra på att göra kan den enskilde bekräftas i det som är positivt vilket kan fungera välgörande på andra sätt. Kommunikationsfärdigheter och motiverande samtal (MI) som förhållningssätt är ofta väl lämpat att använda i samtal med både barn och vuxna.

Att nödvändig information från utredningen inte förs över till beställning till utförare är en risk i handläggningsprocessen. Granskningen visar att uppgifter inte alltid överförs och det är skillnader mellan de granskade stadsdelsförvaltningarna. I Hägersten-Liljeholmen förs uppgifter om intressen, resurser och eventuella önskemål över till beställning i störst utsträckning och andelen är högre för flickor än för pojkar. I Enskede-Årsta-Vantör förs uppgifterna över i lägre utsträckning och andelen är något högre för pojkar än för flickor. I Rinkeby-Kista förs uppgifterna över i lägst utsträckning och andelen är högre för flickor än för pojkar. Granskningen ger inte svar på orsaken till dessa variationer. Dock behövs genomgående en ökad medvetenhet bland handläggare att säkerställa att nödvändig information följer med ärendet till utföraren så att genomförandet av insatsen inte försvåras eller inte följer barnets uttalade önskemål.

I de granskade stadsdelsförvaltningarna är det en låg förekomst av genomförandeplaner vilket tidigare granskning också visade. Som tidigare nämnts ges biståndsbeslut i form av korttidsvistelse för deltagande i verksamhet vid fritidsgård i Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen. Inga genomförandeplaner finns upprättade av fritidsgårdsverksamheten i någon av de två stadsdelsförvaltningarna. Genomförandeplanen är ett verktyg för att säkerställa att den enskilde är delaktig i utformning och genomförande av insatsen utifrån egna intressen och önskemål. Genom avsaknaden av en aktuell genomförandeplan ges varken barn eller vårdnadshavare en möjlighet till delaktighet. Ansvaret för att upprätta en genomförandeplan åligger utföraren av insatsen. Beställaren har dock alltid ett ansvar för att säkerställa att genomförandeplanen upprättas och inkommer. Kommunen har ett uppföljningsansvar för beviljade insatser. Uppföljning är viktig för

den enskilde för att säkerställa att insatsen motsvarar behoven och utförs som tänkt. Avsaknaden av genomförandeplaner försvårar möjligheten till uppföljning. Ett genomgående utvecklingsområde för de granskade stadsdelsförvaltningarna är att antalet genomförandeplaner behöver öka.

I Hägersten-Liljeholmen och Rinkeby-Kista visar granskningen att information givits om anhörigstöd och anhörigkonsulent vilket finns dokumenterat på ett lättillgängligt sätt i personakten. I båda stadsdelsförvaltningarna finns anhörigkonsulenter som arbetar med anhörigstöd till personer under 65 år och de är organisatoriskt placerade under samma enhetschef som biståndsbedömarna. Oavsett hur anhörigstödet organiseras ställs det krav på ett fungerande samarbete så att information och stöd kan ges och nå fram till dem som är i behov av det.

Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet

Granskningen visar att det finns en variation mellan handläggare kring huruvida de träffar barnet eller inte. Vissa handläggare träffar de barn som är aktuella för insatser regelmässigt vid utredning och uppföljning och vissa gör det i mindre eller i liten omfattning. Det påverkar det sammantagna resultatet på stadsdelsnivå. Det är viktigt att påtala att arbetssätt inte ska vara personbundna i den utsträckning som granskningen visat. Det måste finnas en gemensam grund att utgå ifrån och en större samstämmighet i arbetsgrupperna kring hur de olika delarna i handlägningsprocessen hanteras och genomförs. Verksamheten måste säkerställa en grundläggande nivå för alla handläggares arbete. Det finns stora risker om en handläggare slutar om det saknas rutiner för att upprätthålla arbetet. Rutiner, checklistor och policydokument är en del i att skapa och säkerställa gemensamma arbetssätt och en bra grund att utgå ifrån. För att upprätthålla arbetssätt ställs det krav på både ledning och medarbetare att tillvarata kompetens, samarbeta och att gemensamt arbeta mot samma mål.

I Rinkeby-Kista har enheten anställt personal som har en annan utbildningsbakgrund än socionom som ett led i att arbeta nytänkande. Det har även gjorts tidigare svårigheter att tillsätta tjänster upphört. Oavsett vilken utbildningsbakgrund personalen har behöver frågor som rör barn ges särskilt utrymme och personalens kompetens behöver säkerställas.

Särskilda metoder och arbetssätt behövs för att säkerställa barns delaktighet och för att ge dem möjlighet att göra sin röst hörd. De

granskade stadsdelsförvaltningarna har organiserat arbetet med barnhandläggning på olika sätt. Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Liljeholmen har renodlade barnhandläggartjänster och Rinkeby-Kista planerar att inrätta sådana tjänster. Det finns flera gemensamma utvecklingsområden där det finns vinster med att stötta varandra mellan stadsdelsförvaltningarna. Stadens barnhandläggare har skapat egna forum i form av barnhandläggarträffar där de träffas regelbundet. Det finns två grupper av barnhandläggarträffar utifrån en geografisk indelning. Träffarna sker en gång per termin med ett roterande ordförandeskap och en bestämd dagordning. Vissa barnhandläggare har delat upp sig så att de deltar på varsin träff då de kan ha olika innehåll. Det är valfritt att delta och alla deltar inte på regelbunden basis. Rinkeby-Kista har hittills inte haft någon representant i barnhandläggarträffarna. Förhoppningsvis kan detta ändras när särskilda barnhandläggartjänster inrättas. Genom att på detta sätt ta del av varandras arbete, inspireras och lyfta goda arbetssätt kan utvecklingsarbetet drivas framåt i den egna stadsdelsförvaltningen.

Granskningen visar att det finns en variation i hur intern samverkan bedrivs. Enskede-Årsta-Vantör beskriver regelbundna samverkansmöten med barn- och ungdomsenheterna, Hägersten-Liljeholmen beskriver tidigare gemensamma metoddagar och andra utbyten med motsvarande enhet och Rinkeby-Kista har gemensamma möten med enheten som handlägger ekonomiskt bistånd. Det är positivt med en regelbunden och strukturerad intern samverkan som ger möjlighet till kunskapsutbyte mellan enheterna. Genom att ha ett familjeperspektiv och en helhetssyn i handläggningen ökar möjligheterna för barnet och dess familj att få stöd utifrån sina behov.

Socialförvaltningen arbetar med att ta fram ett digitalt kommunikationsstöd. I arbetet deltar representanter från några stadsdelsförvaltningar. Det finns en efterfrågan från handläggarna att få en ökad tillgång till kommunikationshjälpmedel för att öka barns delaktighet och det är värdefullt att detta arbete bedrivs.

Som tidigare konstaterats överensstämmer och bekräftas resultaten från föregående granskning. Ett fortsatt utvecklingsarbete behövs för att öka delaktigheten hos barn med funktionsnedsättning. Barnet som en individ med intressen, resurser och önskemål måste ges möjlighet att komma till tals. Barnets utsatthet riskerar att öka om barnet inte får vara delaktig utifrån vilja och förmåga. Alla barn ska ges möjlighet att delta i möten, att vara aktiva och komma till tals kring insatser som rör dem själva. En sammanfattande analys av

resultaten från årets två granskningar kommer att göras i
funktionshinderinspektörernas kommande årsrapport.